

Etik Açıdan Plastik ve Rekonstrüktif Cerrahi

PLASTIC AND RECONSTRUCTIVE SURGERY FROM ETHICAL POINT OF VIEW

Ömür ELÇİOĞLU*, Aslı Nuriye ÖZKAN**, Cengiz ÇETİN***

* Yrd.Doç.Dr., Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Deontoloji AD,

** Arş.Gör., Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Deontoloji AD,

*** Yrd.Doç.Dr., Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Plastik ve Rekonstrüktif Cerrahi AD, ESKİŞEHİR

Özet

Bir yazar; "Güzel her insanla ilgilidir. Güzel her insanın sonucudur. Güzeli araştıran estetik de insanlığın ortak sorunudur" der (1). İnsanlar belli bir ölçüde belli bir çerçevede güzelle ilgilenir. Her insan güzelin izleyicisi, kurucusu ve alıcısı olabilir.

Çalışmamızda önce "estetik" kavramı ele alınmış, güzelliği isteyen karşısında güzelliği sunan hekimin etik açıdan sorumluluğu tartışılmaya çalışılmıştır.

Plastik ve Rekonstrüktif Cerrahi alanında kozmetik endikasyonlu, kozmetik başarı için garanti verilmesi olanaksız girişimlerde hasta kavramının da farklılığı nedeniyle aydınlatılmış onam sağlama ayrı bir öneme sahiptir.

Anahtar Kelimeler : Estetik, Plastik Cerrahi, Etik

T Klin Tıp Etiği 2001, 9:92-97

Summary

An author says beauty is mankind' s concern , so aesthetics which searches for beauty is a common problem of mankind . To some extent, human beings are interested in beauty within certain limits. Any person might be an observer, creator or receiver of beauty. In this study, first of all, the term "aesthetics" is analysed and responsibilities of observers, and receivers of beauty and those of doctors have been discussed. In order to have a cosmetic success with cosmetic indications in Plastic and Reconstructive Surgery field, obtaining an enlightened onom is important,because it is not possible to guarantee success and in such risky cases, the term "patient" may show variations in meaning.

Key Words: Aesthetics, Plastic Surgery, Ethics

T Klin J Med Ethics 2001, 9:92-97

Bir değer olarak ortaya çıkan güzel, bizi dünyaya bağlar, dünya ile bütünleştirir. Güzel değerlidir, insan olmakla ilgilidir, insanı geleceğe açacak bir güçtür; buna göre insan olmanın temel koşuludur. Değeri değer kılan onun insanı tartışıyor, insanı amaçlıyor olmasıdır. Değer, her zaman insani olmakla değerlidir. Yapıt değerlidir, çünkü onda insan vardır.

Terminoloji

Yunanca aïsthetikos, aïsthanesthai duymak, algılamak sözcüklerinden kaynaklanan, güzel duy-

Geliş Tarihi: 16.02.2001

Yazışma Adresi : Dr.Ömür ELÇİOĞLU
Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi
Deontoloji AD,
Meşelik, ESKİŞEHİR

gusuyla güzelin algılanmasıyla ilgili şey anlamına gelen aïsthetiko (duyum) ya da estetik, güzelin ve güzel sanatların yapısını inceleyen bir felsefe dalıdır (1).

Terimi bugünkü anlamıyla ilk kullanan ve estetiğin bir felsefe dalı olarak yerleşmesini sağlayan Alexander Baumgarten'dir. Baumgarten'in "duyusalın yetkinliği" öğretisini geliştirdiği "Aesthetica" adlı yapıtıdan bu yana estetik, güzelin bilimi olarak anlaşılmıştır. Gerçekten de güzel ve sanat Platon'dan beri felsefi düşüncenin konusu olmuş, "estetik" felsefenin ayrı bir dalı olarak gelişmiştir (2).

Estetik insanın dış dünyaya ilişkin güzel ve çirkin sözcükleri ile dile getirdiği tepkiler ile ilgilidir. Güzel ve çirkin terimlerinin kapsamaları belirsiz, anlamları da öznel ve görecelidir, yalnızca güzel ve çirkinle sınırlı değildir. Anamlı, den-

geli, uyumlu vb. gibi bir dizi başka kavramlar ya da kategoriler de bu değerlendirmeye girer. "Estetik" kavramı bir yandan güzelin yalnızca öznel olmayan nesnel bir içerikte bir tanımını yapmaya, öte yandan da değişik terimler arasındaki bağlantıları belirlemeye çalışır. Temel sorunları ise estetiğin nesnesine, estetik yaşantıya, estetik düzenlemeye, estetik hazza ve anlama ilişkindir.

Estetik alımlayıcı: (özne) Sanat yapıtında ya da bir doğa görünümünden haz duyan estetik tat alan varlıktır. Estetik nesne: Burada nesne terimine iki anlam verilebilir.

1-) Maddi Nesne: Öznenin zihninden bağımsızdır.

2-) Ereksel Nesne: İnsanın nesneye yüklediği anlamdır.

Estetik nesne ereksel anlamıyla tanımlanırsa o zaman estetik kuramın asıl konusu da estetik yaşantı olur. Ahlaki davranışlar da (iyi-kötü) bir çıkar ögesi vardır. Evrensel sayılan bir davranış ölçüsü bütün insanlara benimsetilmek istenir. Bilimde (doğru-yanlış) nesnelere iç yapılarını, işleyişlerini ve neden sonuç ilişkilerini araştırır. Oysa estetik yaşantının "öznesi" estetik nesne ile bir merakını gidermek için ilgilenmez; estetik nesneyi bir başka amaca hizmet eden bir araç olarak da görmez. Estetik yaşantıda insan karşısındaki estetik nesneyi hep belli uzaklıktan seyrederek, estetik yaşantı, kullanma hakkına sahip olma, tüketme ve ahlaki açıdan yargılama gibi davranışları dışarıda bırakır.

Felsefenin bir dalı olarak estetik ve başlıca bakış açıları, estetiği felsefenin bir dalı olarak düşünenler törebilimde iyi kavramı, mantıkta doğru kararı ne ise estetikte de güzel kavramı o dur demektelerdir. Güzelin geçmişi felsefenin başlangıç dönemlerinden de eskidir. O' önce mitoslara konu olmuştur. Eski çağda güzel, tanrıların ya da kahramanların sahip oldukları önemli özelliklerden biridir. Homeros'un M.Ö. 9. yy'da İliada'da anlattığı Trio savaşına, tanrıçalar arasındaki güzellik yarışması neden olur. Aphrodite, Hera ve Athena "altın elma"yı "en güzel tanrıça"ya verme yetisine sahip Paris'i etkileyebilmek için birbirleri ile yarışır. Sonunda Paris kendisine en güzel kadını armağan edecek olan Aphrodite'yi seçerek ona verir. Paris'in dünyanın en güzel kadını olan Helena'yı Trio'ya kaçırmaması

ise Akhaiolar ile Tria'lılar arasında ünlü savaşa yol açmıştır.(3)

Güzel nedir? Nerededir? Düşünsel alanla, doğrulukla ilgisi nedir? Estetiğin tarihinde güzel kavramı ile bilginin bir niteliği olan "doğru" arasında bir paralellik kurulmuştur. Oysa güzel ile doğruluk arasında böyle bir benzerlik kurmak pek de mümkün görünmemektedir. "doğru" bilginin içeriğinin nesnesine uygun olması demekten "güzel" varolan üzerine söylenen önermenin yüklemi ya da öznesidir.

Güzel nedir? sorusunu ilk kez felsefî bir yaklaşımla soran ve bu soruya yanıt arayan Platon olmuştur. Antik çağda güzel sanatlar ile zanaatlar henüz ayrılmamıştı. Platona göre sanat bir öykünmedir, bir taklittir, doğru ile yanlışın, varlık ile varlık olmayanın bileşimidir. Platonun güzellik sorununa yaklaşımı ile ilgili olarak hazırlığı ile yararcılığı birleştirme eğilimindedir. Güzelin asıl yurdu ide alanıdır. Platon Symposium (Şölen) adlı diyalogunda güzel idesi için şöyle der: Bu güzel "bir bakıma güzel, bir bakıma çirkin ; bu gün güzel, yarın çirkin ; şuna göre güzel, buna göre çirkin ; bir yerde güzel, bir yerde çirkin ; kiminin gözünde güzel, kiminin gözünde çirkin" bir güzellik değildir. Platon güzeli yürüdüğü yolun en üst basamağına yerleştirir (1,4).

Platon'un Gorgias diyalogunda ise güzellik iyi ile hoş olanın bileşimi olarak tanımlanmıştır. Güzel kavramını iyi kavramından ayrılmaz bir şey olarak düşünen Platon'a göre iyi olan her şey güzeldir. Platon Symposium'da şöyle der: "Her şey tek başına ne güzel ne çirkin, gerçekleştirme biçimine göre güzel veya çirkindir". Platon'un sanat felsefesini idealist bir sanat felsefesi olarak kabul edersek, Aristoteles'in ki de rasyonalist bir sanat felsefesi olarak benimsenebilir.

Aristotelesçi estetik, Platoncu estetiğin sistemli bir hale getirilmesinden başka bir şey değildir. Sanat ise akıl tarafından belirlenen ereklere gerçekleşmesini, varlığa gelmesini sağlayan bir yapma yetisidir. Her sanat ve araştırmanın, aynı şekilde her eylem ve tercihin de iyiyi arzuladığı düşünülür. 13. yy'da Aquinolu Tomasso'ya göre güzel Aristoteles'de olduğu gibi seyri hoş giden şeydir ve üç ön koşula sahiptir. Kusursuzluk, oran-

lılık, açıklık. A.Tomasso'nun görüşleri skolastik düşüncenin estetiğe yaklaşımına bir örnek oluşturur (1).

Güzel dogmatik bir formül olmadığı gibi bir reçete de değildir. Kavrama dayanmadan evrensel olarak hoş giden şey güzeldir. İnsanın becerisi olarak sanat bilimden, pratik yeti kuramsal yetiden ne denli farklıysa o denli farklıdır. Sanat zanaattan da farklıdır. Sanatın özgür, zanaatın ise paraya bağlı olduğu söylenir.

Felsefe içinde estetiğin asıl yer edinmesini sağlayan Kant, ona aynı zamanda özerk bir disiplin olma özelliğini de kazandırmıştır. Estetiğin özerkliği onun mantıktan ve öteki yakın bilgi alanlarından bağımsızlığını sağlayarak, estetik değerini yani güzelin kesin sınırlarının çizilmesi ile olanaklıdır. Kant estetik değeri sıkıca bağlanmış olduğu iyi ve doğru kavramından ayırmıştır. Güzeli salt bir estetik kavramı olarak belirlemiştir. Ona göre güzelin ne olduğunu araştırmak estetik yargının çözümlenmesi ile olur, estetik yargı güzelden, duyulan hazdan önce gelir ve estetik, sürecin taşıyıcısıdır.

Hekimlik de bir sanattır. "sanat" sözcüğü dilimizde iki anlam taşır: a) Zanaat b) Güzel Sanat. Hekimlik her iki anlamda da sanattır. Hekimin ustalığının ürünü; insan sağlığı gibi pratik bir amaca hizmet etmekle kalmaz, yaptığı işin yetkinliğinden kaynaklanan bir estetik doyumunu hizmetine sunduğu kişiye, o işten anlayanlara, en azından kendisine sağlar. Bu özellik tıbbın cerrahi dallarında daha da belirgindir (7).

Estetik özne, Estetik tat alan varlıktır. Estetik tat almak, sanat yapısı üretmek ve değerlendirmek, güzel ve çirkin yargısında bulunmak belli varlıklara özgü bir yetidir. Varlıkları bir araç olarak görmek yerine başlı başına değerli kabul etmek Kant'a göre usun en değerli yetilerinden biridir. Bu yeti yalnızca insanlar arasındaki pratik ilişkide ahlak alanında değil insanın doğaya karşı tutumunda da kendini gösterir. İnsanlar hiçbir pratik amaç gözetmeden yalnızca hayranlık duygusuyla doğayı seyrederek. Bu da estetik yaşantının özünü oluşturur. Kendi bedenlerinde istedik, estetik açıdan daha çok kabul görecektir değişimleri arzulamak insanlara özgü bir istem olarak karşımıza çıkmaktadır. Güzel olan insanlara haz veren şey olduğuna göre "güzellik

kaygısı" zaman zaman insanları hekimler ile karşı karşıya getirmektedir. Kişinin kendi bedeninde daha güzeli yakalamak adına istediği değişim ancak insanlar tarafından anlamlandırılabilir için estetik kavramı içine koyduğumuz kozmetik endikasyonlu operasyonların aynı zamanda öznel bir boyutu da vardır. O halde bu alan içinde beden imgesi olarak adlandırdığımız kavram neleri içerir?

Beden İmgesi

Bütüncül bir yapıya sahip olan insanın, bütünlüğü içinde beden kavramı önemli bir yer tutmaktadır. Beden kavramı beden dış görünüşü, sınırları ve iç yapısıyla ilgili bireyin tüm algı ve bilgisini kapsamaktadır. Beden imgesi ise bireyin bedenini biçim olarak algılama ve zihinsel düzeyde canlandırma şeklidir.

Erken çocukluk döneminde algılanmaya başlayan beden imgesi bireyin kişiliği, değerleri, diğer insanlarla ilişkileri ve bireysel düşüncelerinin tümü ile biçimlenir. Beden imgesi fizyolojik temele dayanmasına karşın fiziksel, psikolojik ve sosyal deneyimlerden oluşur. Bu nedenle bireyin kişilik yapısını kapsamakla birlikte, toplumsal olarak sosyolojik bir anlam da içermektedir. Bir başka deyişle beden imgesi bireyin tutumları, hisleri ve kişiliği ile ilgili olarak beden görünümünün zihinsel portresidir (8,9).

Giderek önem kazanan beden imgesi, günlük yaşantımızın önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Özellikle gençlik, güzellik, güçlülük ve sağlıklı olmanın ideal bir beden için şart olduğu fikri sürekli olarak vurgulanmaktadır. Bir çok kişinin sandığının aksine fiziki görünüşleri yaşamları üzerinde oldukça etkili olmaktadır. Kişiler arası ilişkilerde göze çarpan ilk şey, bireylerin görünüşü, yaşı ve giyimi olmaktadır. Bunlar bireye toplumda bir yer hazırlamakta ve diğer insanların birey hakkındaki düşüncelerini etkilemektedir.

Normal beden: İmajının oluşumu ve sürdürülmesi için gerekli üç komponent vardır. Bunlar:

- 1- Beden realitesi: Vücudun gerçek görünüşü ve sınırlarıdır.
- 2- İdeal beden: Diğer insanların bizi nasıl

görmesini istediğimize ilişkin düşüncemizdir.

3- Beden prezentasyonu: Sosyal dünya ile ilgili olarak vücut görünümümüzün nasıl olduğudur.

Günümüzde bütüncül sağlık anlayışı, hastalık öncesi korumayı da içeren bir iyilik hali yaklaşımı haline gelmiştir. Böyle bir yaklaşımda sağlık, göreceli olarak hastalık ve içsel çatışmalardan kurtulmuş etkili bir yaşam için ruh ve beden ahenkli çalışmasıdır. Bu yaklaşımda vurgulanan iyilik kavramı yaşam kalitesi geliştirmeyi ve en uygun i-yilik hali için bireyin sahip olduğu yetenek ve örtük güçlerini geliştirmeye önem verir. Bireyin kendisini sağlıklı hissedebilmesi için sadece hastalık ve ölümün geciktirilmesi, ertelenmesi değil, yaşamdan keyif almayı bilebilmek de önemlidir. Üst düzey bir iyilik hali ile amaçlanan, hastalığa olan direnci arttırmak, yaşam kalitesini geliştirmek ve ömrü uzatmaktır.

Beden sağlığı, güzellik ve gençlik gibi biçimsel kavramlar günümüzde özel bir sembol gücüne sahiptir, toplum dilinde fiziksel ve ruhsal yeterliliğin değerlendirilmesi için birer ölçüt oluşturmaktadırlar. Plastik cerrahıtan yardım isteyen insanların bireysel, toplumsal ve kültürel-tarihsel konuları öznel sağlık/hastalık anlayışını etkilemektedir.

Salt bedenin biçimini değiştirmek amacıyla cerraha gelen kişi ameliyatın travması ve risklerine katlanmaya hazırdır. WHO'nün tanımına göre sağlıklı olmadıklarını gösteren fiziksel, ruhsal ve sosyal huzurun bozukluğuna işaret eden bir acının var olduğu düşünülebilir. Bu kişilerde hastalık belirtisi değil, bunalım belirtisi olduğu kabul edilmektedir.

Kozmetik endikasyonlu operasyonlar için plastik cerraha baş vuran hastalar ameliyat geçireceği umudunu taşıırken, cerrahlara başvuranlar ameliyatın gerekli olmadığı bilgisini alacaklarını umut ederler (10). Hastanın hastalığını algılaması, davranışları, demografik özellikleri tıbbi bakım hizmetlerinden yararlanma istekleri göz önüne alındığında "aydınlatılmış onam" kavramı bu tür operasyonlarda da özenle yerine getirilmelidir.

Kozmetik Endikasyonlu Ameliyatlar ve

Hastanın Onamı

Her tıbbi girişim için hastanın aydınlatılmış onamının alınması, bireyin kendi bedeni üzerinde karar verme hakkı ile yakından ilgili ve öncelikli bir konudur (11).

Kozmetik endikasyonlu ameliyatlarda da diğer tıbbi müdahalelerde olduğu gibi hakkın yerine getirilmesi, harekete geçirilebilmesi için ameliyat edilecek kişinin onamının alınması gerekir (12).

Tıp uğraşının bugün ulaştığı nokta göz önüne alındığında, kozmetik endikasyonlu ameliyatlarda da öteki tıbbi müdahalelerde olduğu gibi kişinin onamını açıklamış olması şarttır (1). Plastik cerrah emeğine talip olan kişinin sadece kozmetik bir isteği olduğu kanısına varırsa, olabildiğince geniş kapsamlı bir aydınlatmadan yana olmalıdır. Bu tip operasyonlarda onamın kapsamı açısından farklı olduğu dikkat çekicidir (10,12).

Hastanın onamı alınırken hekim teşhis, tedavi ve süreci, tehlikeleri, tedavinin sonuçları hakkında dört basamaklı bir bilgilendirme süreci izlemektedir. Baskın görüşe göre hastanın ilk olarak tıbbi bulgular ve teşhis hakkında aydınlatılmış olması gerekir. Hekim bu ödevini yerine getirdiği takdirde hastanın kendi hakkında karar verme hakkını kullanabilmesi mümkün olur. Aydınlatma ödevinin diğer bir konusu da hastanın tedavi ile müdahalenin türü ve içeriği bakımından aydınlatılmasıdır. Hastanın tıbbi müdahale ve yan etkileri hakkında da aydınlatılması gerekir.

Türk Hukukunda hekimin aydınlatma ödevi ile ilgili ayrıntılı bir sistemin henüz geliştirilmiş olmadığı söylenebilir. Kozmetik endikasyonlu ameliyatlarda hekimin aydınlatma ödevini teşhis konusunda, tedavi ve tedavi süreci hakkında, tehlikeler hakkında, tedavinin sonuçları hakkında sıralanabilen dört ana başlık altında tamamlamış olması amaca uygun gözükmektedir. (13) Hastanın karar verebilmesi için süre tanınmalıdır. Hekimler hastaların ilgi ve istekleri arasında bir denge oluşturmak adına ciddi sorumluluklar taşımaktadırlar (14). Hastanın ilgi ve beklentilerinin değerlendirilebilmesi için farklı araç ve yollarla bilgi verilmelidir. Hastalardan aydınlatılmış onamın verildiğine ilişkin imzalı kısa bir yazı alınması amaca uygun gözük-

memektedir. Hastanın hastalığının seyri, tedavi tarzı ve tehlikeleri hakkında yazılı olarak aydınlatılması gerekli görülmektedir (15).

Hastaya hastalığı ile ilgili temel bilgilerin verilmiş olması yeterli görülemeyeceğinden operasyonlar için hazırlanmış broşürlerin onam alınmadan hasta tarafından değerlendirilmiş olması, hastanın hekimi ile daha çok boyutlu bir görüşme yapmasına ve istedik şekilde bilgilenmesine olanak sağlayabilecektir (13).

Batı ülkelerinde yaygın biçimde kullanılan, ancak ülkemizde yaygınlaşmamış onam formlarının kullanılması, ameliyat sonrası sonuçlardan haberdar olma, olabilecekleri bilme hakkını koruduğu gibi tedavi ekibinin ameliyat sonrası olası kötü sonuçlardan doğabilecek zararlarını da önleyebilecektir.

Plastik ve Rekonstrüktif Cerrahi'de kozmetik endikasyonlu operasyonlar için hastanın kararı üzerinde eş, çocuk ve yakın çevresinin etkileri göz önüne alındığında hastanın kendi kararını yansıtabilmesi için bilgilendirme süreci ayrı önem taşımaktadır. Hasta otonomisine saygı ilkesi çerçevesinde çevre baskısının, hastanın kararı üzerindeki etkilerini en aza indirebilecek önlemler alınmalıdır. Hastanın kendisi hakkında "karar verme hakkı" ile hekimin "hastayı iyileştirme ödevi" arasındaki ilişki incelemeye çalıştığımız alan için ayrı bir öneme sahiptir (16).

Kozmetik endikasyonların "acil" olay niteliği taşınamaması, kişinin fizik yapısının sağlık durumunun ayrıntıları ile gözden geçirilmesini gerekli kılar. Bu tip operasyonlarda ameliyatın taşıdığı tehlike ile ulaşılmak istenen amacın aynı değerde olması, başka bir deyişle tehlikenin amaçtan çok daha büyük olmaması gerekmektedir. Bu nedenle kozmetik endikasyonlu ameliyatın gerçekleşmesinde uygulanması imkansız veya zararlı sonuçlar doğurabilecek yöntemler kullanılmamalı, başarıya ulaşılması güç olan alanlarda operasyonlara girişilmemelidir (17).

Kişiyeye zarar vermemek konusunun temelinde gerek yararlı olma, zarar vermeme ilkeleri gerek aydınlatılmış onam sağlama, beraberinde hastanın mahremiyeti konusunu gündeme taşımaktadır. Kişinin gizli ve özel sırları hakkında

edinilen bilgilerin meslek sırrı olarak saklanması zorunludur. Hekimlikte kozmetik endikasyonlu cerrahi girişimler de sır kapsamına içinde değerlendirilmektedir (18). Hukuki sorumlulukta sır sayılan bilgi ve olaylar yalnız mesleğin yerine getirilmesi nedeniyle elde edilen bilgilerle sınırlı değildir. Tıbbi yardım nedeniyle öğrenilen bilgiler de sır sayılabilir. Açıklanan bilginin niteliğine göre kişinin toplumsal çevresi ile ilişkileri bozulabilir, bilgiler, ulaşan kişilerce açık yada örtülü şantaj gibi yasa dışı amaçlarla da kullanılabilir. Kişi açıklanan bilgilerden utanç duyabilir. Kendisini aldatılmış hissedebilir (17,19). Böylesi ayrıcalıklı beden imgesi üzerine odaklı girişimlerde ön ve son değerlendirmelere ilişkin olarak alınan kayıt ve fotoğraflar da sır kaidelerine uygun arşivlendirilmelidir. Hasta-hekim ilişkisinin en temel unsuru olan güven duygusunun devamının sağlanabilmesi için alınan kayıtlar yayın-egitim gibi farklı amaçlarla değerlendirilecek ise hastanın kişilik hakları gözetilmeli ve gerekli izin önceden sağlanmış olmalıdır.

Sonuç

Plastik ve Rekonstrüktif cerrahide kozmetik endikasyonlarla hekim ile karşı karşıya gelen hasta tanımında farklılıklar vardır. Tıbbın bu dalında bazı patolojiler toplumca hastalık olarak kabul edilmemektedir.

Toplumda böylesi bir öngörü var olduğuna göre ameliyat için hastanın "kendisi hakkında karar verebilmesi", bu kararın dış etkilerden olabildiğince arınabilmesi için "aydınlatılmış onam" sağlama etik açıdan da çok önemlidir. Bu konu ile ilgili, hastaya doğru bilgi aktaracak broşürler verilebilmeli, hastanın hekimi ile etraflıca konuşması, bilgilenmesi, karar verip, aydınlatılmış onamın alınabilmesi için uygun bir zaman dilimine sahip olması sağlanmalıdır.

O' "özen borcu" yalnızca tıp mesleğinin teknik kurallarıyla sınırlı değildir. Tıp sanatını hukuka uygun duruma getiren tüm hukuk ve etik kurallarının uygulanmasında da özen borcu vardır. Bu nedenle de doktor, hasta onamı alınmasında ve aydınlatılmasında da özen borcu altındadır (17).

KAYNAKLAR

Bazı durumlarda hastaların çok farklı beklentileri olabilir, hastanın hayalinde canlandırdığı beden formunu cerrah olarak elde etmek imkansız da olabilir. Hekim kendisinden yardım isteyen hastasının ruhsal ve sosyal açıdan tedavi, yani biçim değiştiren ya da iyileştiren ameliyata yönelik isteğini belirten bu koşullarına duyarlı olmalı ancak hastanın tüm isteklerini kayıtsız şartsız yerine getirmek zorunda kalmamak için hekim de "öz-erk" olmalıdır (10).

Tıbben ve hukuken ortaya çıkacak çoğu problemlerin çözümü için çok boyutlu onam formları geliştirilip kullanımı desteklenmelidir.

1. Timuçin A. Estetik, Genişletilmiş 3. Baskı, İnsancıl Yayınları 58, Felsefe Dizisi, 3. Ceylan Matbaası, İstanbul, 1993, 52-63.
2. Bozkurt N. Sanat ve Estetik Kuramları, Sarmal Yayınevi, İstanbul, 1992: 25.
3. Yetişken H. Estetiğin ABC'si, Kabala Yayınevi, İstanbul, 1998: 11.
4. Arat N. Etik ve Estetik Değerler, Say Yayınları, Gözlem Matbaacılık Koll. Şti., İstanbul 1987.
5. Aristoteles: Nikomakhos' a Etik, Hacettepe Üniversitesi Yayınları, B:30, Çev. Saffet Babur, Meteksan Lim. Şti, Ankara, 1998.
6. Weber A. Felsefe Tarihi, In: H. Vehbi Eralp, ed. 5. Basım, Sosyal Yay. İstanbul, 1993: 67-87.
7. Göksel FA. Deontoloji Repetitoryumu, A. Ü. Tıp Fakültesi Deontoloji Anabilim Dalı, Ankara, 1986: 6-7.
8. Aslan FE. Beden İmajında Değişiklik Deneyimleyen Hastalara Yönelik Hemşire Yaklaşımları Türk Hemşireler Dergisi, Cilt 46, Sayı 6, Kasım-Aralık 1996, 26-8.
9. Beden İmajında Değişimler ve Hemşirenin Rolü, Hemşirelik Bülteni, 1993; VII (30): 61-71.
10. Lösch MG Plastik Cerrahide Sistemantik ve Etik. In: Engelhart DV, ed. Tıbbın Gündelik Yaşamında Etik ., Çev: Arın Namal, Nobel Tıp Kitabevleri, İstanbul, 2000, s: 215-34.
11. Özsunay E. Gerçek Kişilerin Hukuki Durumu, İstanbul Üniversitesi Yayınları, 2198 Hukuk Fakültesi Yayını 499, Sulhi Garon Matbaası, İstanbul 1977: 108-23.
12. Bayraktar K. Hekimin Tedavi Nedeniyle Cezai Sorumluluğu, İstanbul Üniversitesi Yayınları 768. Hukuk fakültesi Yayını 391, Sermet Matbaası, İstanbul 1972, 165-8.
13. Özsunay E. Alman ve Türk Hukuklarında Hekimin Hastayı Aydınlatma Ödevi ve İstisnaları . Sorumluluk Hukukunda Yeri, Gelişmeler V. Sempozyumu 12-13 Mart 1982, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1983: 30-59.
14. Minoge B. The two fundamental duties of the physician, Acad. Med 2000 May; 75 (5): 431-42.
15. Bricout N. Breast Surgery, Foreword by John Bostwick, Hong Kong, 1996, 237-41.
16. Çetin C. Plastik ve Rekonstrüktif Cerrahi ve Etik, Klinik Etik Dergisi, Nobel Tıp Kitabevleri, İstanbul, 2001: 439-44.
17. Aşcıoğlu Ç. Tıbbi Yardım ve El Atmalardan Doğan Sorumluluklar . Doktorların, Devletin ve Özel Hastanelerin Sorumluluğu (Cezai ve Hukuki), Ankara, 1993: 25-48.
18. Hancı H. Hekimin Yasal Sorumlulukları (Tıbbi Hukuk) Egem Tıbbi Yayıncılık, İzmir, 1995: 114-8.
19. Kalasa Ç. Aile Hekimliği ve Etik, Klinik Etik, Nobel Kitabevleri, İstanbul 2001, 306-32.